ÖĞRENME PSİKOLOJİSİ

Prof. Dr. M. Yüksel ERDOĞDU

Vizetek
Yayıncılık

ÖĞRENME PSİKOLOJİSİ

Prof. Dr. M. Yüksel ERDOĞDU

ISBN: 978-625-382-577-5
E-ISBN: 978-625-382-586-7
DOI: 10.54637/vizetek.9786253825867

Copyright © Vizetek
Bu kitabın basım, yayım ve satış hakları Vizetek Yayıncılık Sanayi ve Ticaret Limited Şirketine aittir. Vizetek Yayıncılık'ın izni alınmadan kitabın tümü ya da bölümleri, kapak tasarımı, elektronik, mekanik, fotokopi, manyetik, kayıt ya da başka yöntemlerle çoğaltılamaz, basılamaz, dağıtılamaz.
Bu kitap, basılı ve elektronik (e-kitap) formatlarında yayımlanmaktadır.
Kitap içeriğinin tüm sorumluluğu yazar(lar)ına aittir.

Yayın Tasarımcısı / Koordinatörü: Ferit RESULOĞULLARI
Kapak Tasarımı ve Mizanpaj: Ahmet TUNÇDEMİR
Baskı: Ankara | Ekim, 2026

Vizetek Yayıncılık

Seyranbağları Mah. İncesu Cad. 10/2 Çankaya/ANKARA
Tel.: (0312) 482 00 11
Web: www.vizetek.com.tr
E-mail: vizetekyayincilik@gmail.com
Yayıncı Sertifika No: 41575
Baskı: Vadi Grafik Tasarım ve Reklamcılık

ÖN SÖZ

Öğrenme, insanın yalnızca bilmediklerini öğrenmesi değil, bildiğini sandıklarını da yeniden keşfetmesidir. Bazen bir öğretmenin sözlerinde, bazen bir öğrencinin sorusunda, bazen de bir çocuğun merak dolu bakışlarında kendini gösterir. İnsan öğrendikçe yalnızca bilgisi değil, dünyaya ve kendisine bakışı da değişir. Belki de öğrenmenin en büyüleyici yanı, insanın öğrendikleriyle birlikte kendisinin de değişmesidir.

Yıllar boyunca öğrenmenin kuramlarını, ilkelerini ve süreçlerini anlamaya ve anlatmaya çalıştım. Ancak zamanla fark ettim ki öğrenme, yalnızca bilimsel kavramlarla açıklanabilecek bir süreç değil, yaşamın içinde sürekli yeniden anlam kazanan bir deneyimdir. Öğrenmeyi anlatırken öğrenmeye, öğretirken yeniden öğrenmeye devam ettim. Kimi zaman bir öğrencimin sorusu, kimi zaman sınıfta verdiğim sıradan bir örnek, öğrenmeye farklı bir gözle bakmamı sağladı.

Elinizdeki kitap, uzun yıllar boyunca üniversitelerde verdiğim Öğrenme Psikolojisi dersleri için hazırladığım ve zaman içerisinde geliştirdiğim ders notlarından doğdu. Öğrencilerimin soruları, sınıf içi tartışmalar ve mesleki deneyimlerimle zenginleşen bu notların bir kitaba dönüşmesindeki en büyük motivasyon kaynaklarımdan biri yine öğrencilerim oldu. Ders notlarımı kitap hâline getirmem yönündeki içten ve ısrarlı istekleri, bu çalışmanın ortaya çıkmasında belirleyici bir rol oynadı. Bu nedenle kitabı, yalnızca yıllar içinde biriktirdiğim bilgilerin değil, öğrencilerimle birlikte sürdürdüğüm öğrenme yolculuğunun da bir ürünü olarak görüyorum.

Bu kitabı hazırlarken temel amacım, öğrenme psikolojisinin kuram ve ilkelerini anlaşılır bir dille, günlük yaşamdan örnekler, deneyler ve görsellerle somutlaştırarak sunmaktı. Davranışçı, sosyal bilişsel, bilişsel ve hümanistik öğrenme yaklaşımlarını açıklarken kuramsal bilgilerin eğitim ortamlarındaki ve günlük yaşamdaki karşılıklarını göstermeye özen gösterdim.

Kitabın önem verdiğim yönlerinden biri de öğrenme psikolojisi ile psikolojik danışma süreçleri arasında bağ kurmasıdır. Bu doğrultuda, öğrenme ilkelerinden hareketle psikolojik danışma becerilerini geliştirmeye katkı sağlayabilecek, terapötik süreçlerle ilişkilendirilebilecek çok sayıda örnek ve uygulamaya yer verdim. Böylece okuyucunun yalnızca kuramsal bilgiyi

öğrenmesini değil, bu bilginin bireyin duygusal ve davranışsal sorunlarını anlamada nasıl kullanılabileceğini de görmesini amaçladım.

Kitabın, psikoloji ve psikolojik danışmanlık öğrencilerinin yanı sıra öğretmen adayları ve öğretmen alım sınavlarına hazırlananlar için de yararlı bir başvuru kaynağı ve çalışma rehberi olacağına inanıyorum. Bununla birlikte öğrenmenin ilk ve en önemli ortamlarından birinin aile olduğu düşüncesinden hareketle anne babalara da seslenmek istedim. Çocukların öğrenme isteğini destekleme, olumlu davranışlar kazandırma, başarısızlık karşısında uygun tutumlar geliştirme ve sağlıklı öğrenme ortamları oluşturma konularında ailelere yol gösterebilecek bilgilere yer verdim.

Bilimsel bilginin eleştiriyle geliştiğine ve farklı bakış açılarıyla zenginleştiğine inanıyorum. Bu nedenle değerli meslektaşlarımın kitabın içeriğine ilişkin yapıcı eleştiri ve önerilerini memnuniyetle karşılayacağımı, bu katkıların sonraki baskılar için önemli bir yol gösterici olacağını belirtmek isterim.

Bu kitabın ortaya çıkmasında sorularıyla düşüncelerimi zenginleştiren, öğrenme istekleriyle öğretme heyecanımı canlı tutan ve ders notlarımı bir kitaba dönüştürmem için beni yüreklendiren bütün öğrencilerime içtenlikle teşekkür ediyorum. Dilerim bu kitap, okuyucularına yalnızca öğrenmenin nasıl gerçekleştiğini anlatmakla kalmaz; kendi öğrenme yaşantılarını, başkalarına öğretme biçimlerini ve insan davranışına ilişkin düşüncelerini yeniden değerlendirme fırsatı da sunar.

Bu kitabın sayfalarında öğrenmeyi kuramlarla, ilkelerle ve bilimsel açıklamalarla anlamaya çalıştım. Oysa hayat, öğrenmenin bazen hiçbir kitaba sığmayan anlamları olduğunu da öğretti bana. Yıllarca öğrenmenin nasıl gerçekleştiğini anlattım; fakat en derin öğrenmelerimin bazıları, küçücük bir elin elimi tutmasıyla başladı. Bildiğimi sandığım pek çok kavram, kızımla birlikte bambaşka anlamlara büründü. Bir zamanlar öğrencilerime anlattığım duyguları, davranışları ve psikolojik süreçleri bu kez bir baba olarak yeniden keşfettim. Öğretmeye alışkın olduğum bir yaşamda, en güzel derslerimi bana kızım verdi.

Ve ben, öğrendiklerimin belki de en kıymetlilerini birkaç dizeyle anlatmak istedim:

Sonradan Öğrendim

Aşkın, sen doğmadan önce bilmediğim bir tarifi olduğunu,

İçsel gerginliğimin, boynuma sarılan minik kollarınla dindiğini,

Tükenmişliğimin, kulağıma fısıldadığın "Baba, seni seviyorum" sözleriyle hafiflediğini,

Özlemin, aslında zamanın en yavaş hâli olduğunu...

Sonradan öğrendim.

Heyecanın, eve döndüğümde bana koşan küçücük ayak seslerinde saklı olduğunu,

Psikolojik esnekliğin, "senin için kurduğum bir hayali usulca kenara bırakıp, senin kendi hayalini anlatmanı dinlemek" olduğunu...

Sonradan öğrendim.

Oysa bir baba olarak sana çok şey öğreteceğimi sanmıştım.

Ama sen büyürken,

Hayatta ne kadar çok şeyi ıskaladığımı,

Mutluluğu sen dizimin dibinde otururken bulduğumu,

Ve an'da kalmanın ne demek olduğunu...

Seninle öğrendim.

Bu kitabı, bildiğimi sandığım hayatta bana yeni ufuklar açan; merakıyla zihnimi, varlığıyla kalbimi büyüten ve yaşamıma anlam zenginliği katan kızım Zeynep'e ithaf ediyorum.

Prof. Dr. Mustafa Yüksel ERDOĞDU

İÇİNDEKİLER

GİRİŞ

ÖĞRENME PSİKOLOJİSİ VE ÖĞRENME İLE İLGİLİ TEMEL KAVRAMLAR

1. Öğrenme Ürünü Davranışın Temel Özellikleri 5

2. Öğrenme İle Meydana Gelen Davranış Değişiklikleri 7

3. Öğrenmede Temel Kavramlar 9

Öğrenmeyi Etkileyen Faktörler Ve Öğrenme Kuramlarına Giriş

1. Öğrenenle (Öğrenci) İlgili Faktörler 12

2. Öğrenilen Konu İle İlgili Faktörler 17

3. Öğrenme Yöntemi İle İlgili Faktörler (Öğrenme Biçimi) 19

ÖĞRENME KURAMLARINA GİRİŞ

I

Davranışçı Kuram 27

1. Klasik Koşullanma..... 34

2. Bitişiklik Kuramı..... 54

3. Bağlaşımcılık (Bağ Kuramı) Thorndike..... 63

4. Sistematik-Mekanik Davranışçılık..... 70

5. Edimsel (Operant) Koşullanma Skınner 75

II

Bilişsel Ağırlıklı Davranışçı Kuramlar 122

1. Amaçlı Davranışçılık (İşaret-Beklenti Kuramı)..... 122

2. Sosyal Öğrenme Kuramı-Bandura..... 129

III

Bilişsel Öğrenme Yaklaşımları ve Bilişsel Öğrenmenin Temel Özellikleri 149

1. Gestalt Kuramı 151

2. Bilgi İşleme Kuramı 165

3. Beyin Temelli Öğrenme (Nöro-Fizyolojik Kuram) (Hebb) 181

IV

İnsancıl (Hümanistik) Öğrenme 185

1. Benlik Kuramı (İnsancıl Kuram) 187

2. Maslow'un İhtiyaçlar Hiyerarşisi Kuramı 190

Giriş

Öğrenme Psikolojisi ve Öğrenme ile İlgili Temel Kavramlar

"Düşünmeden öğrenmek faydasız, öğrenmeden düşünmek tehlikelidir"

KONFÜÇYÜS

İnsanlar nasıl öğrenir? Öğrenme sonucunda davranışlarımızda ne tür değişiklikler meydana gelir? Öğrenme sürecinde bireyin zihinsel, duygusal ve davranışsal özelliklerinde ne gibi değişimler gerçekleşir? Bu ve benzeri sorular uzun yıllardır eğitimcilerin ve psikologların ilgisini çekmiş; öğrenmenin doğasını açıklamaya yönelik farklı yaklaşım ve kuramların ortaya çıkmasına neden olmuştur.

Öğrenme psikolojisini ele almadan önce **öğrenme** ve **eğitim** kavramlarının birbirinden ayrılması gerekir. Günlük yaşamda bu iki kavram zaman zaman birbirinin yerine kullanılsa da aynı anlama gelmez.

Öğrenme, genel olarak **yaşantı sonucunda bireyin davranışlarında ya da davranış potansiyelinde meydana gelen görece kalıcı değişiklik** olarak tanımlanabilir (Ormrod, 2022; Senemoğlu, 2012; Schunk, 2020; Yeşilyaprak,2020). "Öğrenmenin insanoğluna sağladığı en büyük avantaj, deneyimlerini gelecekteki davranışlarına aktarabilmesidir. İnsan, her yeni durumla karşılaştığında hayata yeniden başlamak zorunda kalmaz; öğrendiklerinden yararlanarak çevresine uyum sağlar, sorunlarını çözer ve yaşamını geliştirir bu da insanoğlunun çevresine uyum sağlamasını ve varoluşunun devamlılığını sağlar.

Öğrenmenin nasıl gerçekleştiğine ilişkin açıklamalar ise benimsenen kuramsal yaklaşıma göre farklılaşmaktadır. Örneğin davranışçı yaklaşımlar öğrenmeyi daha çok gözlenebilir davranış değişiklikleri üzerinden açıklarken, bilişsel yaklaşımlar öğrenme sürecinde dikkat, algı, bellek, düşünme ve problem çözme gibi zihinsel süreçlere vurgu yapmaktadır (Ormrod, 2022; Schunk, 2022).

Eğitim ise **bireyin davranışında kendi yaşantısı yoluyla ve kasıtlı olarak istendik değişme meydana getirme sürecidir."** Bu tanımda üç temel unsur öne çıkmaktadır: **yaşantı, kasıtlılık ve istendik davranış değişikliği (Ertürk, 2013). Eğitim genel olarak formal ve informal eğitim** olmak üzere ikiye ayrılır (Demirel ve Kaya,2005; Karip, 2007).